

Kapeltuin als 'groene enclave' weer gewaardeerd



Ondanks het feit dat de middeleeuwse kapel 'Isselt' al sinds 1339 bestaat en de oorspronkelijke heerlijkheid en haar eigenaren altijd een cruciale rol hebben gespeeld voor de stad Amersfoort, is de locatie in de jaren zestig van de vorige eeuw volledig opgeslokt door een herinrichting als industriegebied. De kapel vormde het hart van een zelfstandige heerlijkheid, een grondgebied van 177 hectare groot. Nu beslaat het grondgebied van de kapel nog maar 5.300 m². Met de veranderde stedenbouwkundige invulling is de (ontstaans)geschiedenis van het gebied volkomen genegeerd en is de landschappelijke en cultuurhistorische ontwikkeling enorm verstoord.



Ontwerpvisie kapel 'Isselt'. Bron: Tuinhistorisch onderzoek & beheerplan Heerlijkheid 'Het Isselt' mei 2008.



Prent van Louis Philip Serrurier, ca.1732 naar een tekening van Cornelis Pronk uit 1731 (techniekpenen penseel in grijsopmerkingen). Gezicht op de Kapel te Isselt bij Soest met het daar tegenaan gebouwde huis. Bron: Het Utrechts Archief catalogusnummer 201442.

Groene parel behouden

Als afstudeeropdracht van de post HBO-opleiding Groen Ruimtelijk Erfgoed aan de Hogeschool te Utrecht hebben Patricia Debie, Laura Fokkema, Jasper Helmantel en Maarten Vos een instandhoudingsplan voor de kapeltuin geschreven. In dit onderzoek is de historie van de kapel en haar omgeving in beeld gebracht. Hierbij is de landschappelijke relatie met de rivier de Eem en de hieraan gelegen versterkte huizen, waaronder het dertiende-eeuwse Huis Ter Eem van de Bisschop van Utrecht aangetoond. Met dit plan hopen zij subsidies te genereren om de kapel haar historische identiteit terug te geven en zo dit groene pareltje voor de toekomst te behouden.

Van oorsprong heeft de kapeltuin een sobere inrichting gekend. Het herenhuis met omgrachting uit 1640, was naar de mode van die tijd symmetrisch en formeel van opzet. Dit tegen de kapel aangebouwde herenhuis met centraal gelegen toegangspad benadrukte dit. Hoewel er in de loop van haar geschiedenis verschillende bouwmassa's tegen de kapel zijn aangebouwd en ook weer zijn verwijderd, is de oorspronkelijke kapel met haar omgrachting uiteindelijk de enige constante factor gebleven. Vanaf de negentiende eeuw heeft de kapel als boerenwoning gefunctioneerd en is het terrein als boerenerv ingericht. Hierbij is rond 1965 het oudste stuk gracht uit 1339 gedempt. De oude ontsluitingswegen van de heerlijkheid vormden belangrijke landschappelijke structuren die bij de herinrichting als industriegebied in 1960 zijn verdwenen.

De aanwezigheid van de historische gelaagdheid maken dit terrein zo boeiend. Hierbij zullen nieuwe ontwikkelingen

niet altijd als storend worden ervaren. Van belang is echter dat nieuwe ontwikkelingen met respect voor de historie geïntegreerd worden!

Instandhoudingsplan

Om het terrein weer een herkenbare structuur te geven stellen wij voor de omgrachting naar haar zeventiende-eeuwse staat te herstellen waarbij ook het centrale toegangspad wordt teruggebracht. Nieuwe geknotte lindes aan de buitenzijde van de gracht zullen deze formele structuur benadrukken. De kapeltuin wordt weer sober ingericht, met een open grasland binnen de omgrachting. De oostelijke tuin wordt eigentijds ingevuld met een nieuwe boomgaard en omhaagde moestuin. Dit stuk grond is door de ruilverkaveling in 1960 bij het grondgebied gevoegd en krijgt zodoende haar eigen eenentwintigste-eeuwse structuur. Nieuwe eikenlanen verankeren het terrein landschappelijk met haar omgeving waarmee de oude ontsluitingsstructuren weer zichtbaar worden gemaakt. Beslotenheid wordt gecreëerd door natuurlijke elzensingels aan de noord- en oostzijde. Hiermee wordt de oorspronkelijke landelijke ligging weer zichtbaar gemaakt.

Hopelijk wordt de gemeente Amersfoort geprikkeld door ons instandhoudingsplan, zodat zij bij de herinrichting van het industrieterrein de historische waarden in het gebied weer herstellen en deze heerlijkheid ook voor de toekomst behouden blijft!

Voor informatie over de opleiding Groen Ruimtelijk Erfgoed: zie pagina 20